

Robert Kurek

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
e-mail: robert.kurek@ue.wroc.pl

PIENIĄDZ PRYWATNY – STATUS BITCOINA W NIEMCZECH

PRIVATE MONEY – BITCOIN STATUS IN GERMANY

DOI: 10.15611/pn.2017.478.26

JEL Classification: E50, G18, F31, H20

Streszczenie: Cel artykułu to ocena niemieckich regulacji prawnych i podatkowych dotyczących funkcjonowania bitcoina. Z badań wynika, że rozwiązanie polegające na zdefiniowaniu bitcoina jako instrumentu finansowego nie przyczyniło się do uzyskania przejrzystości w zakresie opodatkowania. Czteroletni okres funkcjonowania przepisów (2013-2016) ukazał niedoskonałości, ale niemieckie doświadczenia mogą zostać wykorzystane na gruncie polskim: ustanowienie podmiotu, który ustalałby i upubliczniał kurs referencyjny, narzucenie metody pozwalającej na obliczenie różnic między nabyciem a zbyciem bitcoina, przygotowanie aplikacji, która pozwalałaby na obliczanie zobowiązania podatkowego w przypadku wielu transakcji, oraz przyjęcie założenia, że nie każda transakcja będzie mogła być wykazana przed urzędem skarbowym. Unormowania nie wpisują się wprawdzie w podstawowe idee bitcoina, ale mają regulować jego status podatkowy, zapewnić większe bezpieczeństwo klientom oraz unikać sytuacji, w których upadłości giełd narażają na straty klientów i negatywnie odbijają się na wizerunku kryptowalut.

Słowa kluczowe: bitcoin, kryptowaluty, Niemcy, system podatkowy.

Summary: The purpose of the article is to evaluate German legal and tax regulations referring to the functioning of bitcoin. The conducted research shows that the solution consisting in defining bitcoin as the financial instrument meeting the requirements of a settlement unit did not contribute to tax transparency. The four-year period (2013-2016) of these regulations functioning revealed certain imperfections, however, German experiences can be used in Polish reality: establishing an entity to determine and publicize the reference rate, imposing the method to calculate the difference between the acquisition and disposal of bitcoin, developing software that would allow calculating tax liability in case of multiple transactions and adopting the assumption that not every transaction could be presented to the tax office. Additional regulations do not, however, fit in with the basic ideas of bitcoin (anonymity of transactions, absence of intermediaries), but are supposed to regulate its tax status, ensure higher security to clients and allow avoiding situations when stock market insolvencies expose clients to losses and negatively affect cryptocurrency image.

Keywords: bitcoin, cryptocurrency, Germany, tax system.

1. Wstęp

„Dawno, dawno temu...” pieniądz opierał swą wartość na kruszcu, głównie złocie i srebrze. Od wielu lat funkcjonowanie pieniądza związane jest jedynie z zaufaniem do emitenta. Zaufanie dotyczy zarówno postaci fizycznej (banknoty, monety), jak i nowocześniejszych form (pieniądz elektroniczny lub cyfrowy). Pojawienie się pieniądza wirtualnego, jako specyficznego przykładu waluty prywatnej o globalnym charakterze, stawia przed światem pieniądza nowe wyzwania. Jego funkcjonowanie nie kłóci się z ideą oficjalnych, rządowych walut, a wręcz przeciwnie – w wielu krajach lokalne waluty prywatne, początkowo traktowane jako pieniądz zastępczy, z czasem stawały się ikoną intensywnego rozwoju lokalnej społeczności i gospodarki. Społeczność internetowa również ma na to szansę, jeśli rządy państw w kryptowalutach nie będą widziały zagrożeń, tylko dostrzegą i odpowiednio wykorzystają potencjał, jaki wynika z ich istnienia.

Celem opracowania jest ocena funkcjonowania w Niemczech bitcoina, który uzyskał status „pieniądza prywatnego”, w kontekście problemów podatkowych i rozliczeniowych, jakie pojawiają się w związku z jego wykorzystywaniem do prowadzenia rozliczeń. Rozważania zawierać będą również propozycje dla rozwiązań polskich, doświadczenia niemieckie można bowiem wykorzystać jako wskazówki: co zrobić, by bitcoin w Polsce stał się pełnoprawnym uczestnikiem rynku finansowego, jak i czego nie robić, by nie było hamulców dla jego rozwoju.

Opracowanie ma charakter opisowy i wymagało analizy aktów prawnych obowiązujących w Niemczech, badań literatury dotyczących funkcjonowania pieniądza prywatnego, a także zapoznania się z mechanizmami związanymi z funkcjonowaniem bitcoina.

2. Lokalny i globalny pieniądz prywatny

Pieniądz, jako nośnik wykorzystywany do rozliczeń (pieniądz kruszcowy oraz monety i banknoty), ma już wieloletnią tradycję i mimo upadku wielu walut, jak i zmiany charakteru systemów pieniężnych doskonale sprawdza się jako „środek wymiany gospodarczej, w którym są wyrażone ceny i wartości wszystkich innych towarów” [Encyklopedia PWN].

Deficycyjnie pieniądz prywatny to „pieniądz puszczaany w obieg (w formie monet, biletów, znaczków itp.) przez osoby prywatne (także firmy, instytucje finansowe, kopalnie, zarządy obozów dla jeńców itd.) wśród wyjątkowych okoliczności, dla zapobieżenia brakowi środków płatniczych” [Encyklopedia Gutenberga]. Pieniądz prywatny stawał się alternatywą dla pieniądza emitowanego przez rządy wielokrotnie i po dziś dzień na całym świecie funkcjonowało lub funkcjonuje kilka tysięcy walut prywatnych i wciąż ich przybywa. Mają one najczęściej lokalny charakter, korzystanie z nich jest dobrowolne i działają na zasadzie umowy społecznej. Nie

zastępują wprowadzie pieniądza rządowego (centralnego), ale mogą być używane równolegle. System, w którym pieniądz prywatny jest wykorzystywany, ma charakter zamknięty, nie posiada on bowiem wartości poza kręgiem, w którym funkcjonuje. Obieg pieniądza jest bardziej szczelny i co za tym idzie – szybszy. Redukowane jest ryzyko powstania zatorów płatniczych, pieniądz sprawniej przepływa, a wzmacnianie lokalnych więzi społecznych idzie w parze ze wspieraniem lokalnej gospodarki. Popularność pieniądza prywatnego w wymiarze lokalnym nie budzi większych sprzeciwów ze strony władz danego państwa. Najnowszą historię pieniądza piszą jednak pieniądze prywatne o globalnym charakterze, czyli waluty wirtualne. Ich powstanie i rozwój ściśle wiążą się funkcjonowaniem Internetu. Najstarszym przedstawicielem pieniędzy prywatnych o globalnym charakterze jest bitcoin, który zaistniał z początkiem 2009 r., jednak różnego rodzaju kryptowalut jest prawie 700, a ich łączna kapitalizacja to ponad 27 mld USD [Coinmarketcap 2017].

3. Bitcoin jako pieniądz prywatny w Niemczech

Artykuł 35 prawa założycielskiego Bundesbanku pod nazwą *Unbefugte Ausgabe und Verwendung von Geldzeichen* [Gesetz... vom 22. Oktober 1992] zabrania nieuprawnionego emitowania i puszczania w obieg znaków pieniężnych. Jednak niemieckie prawo akceptuje istnienie prywatnych walut, które mogą służyć do wzajemnych rozliczeń między stronami transakcji. Jako że waluty takie znajdują się poza kontrolą władz politycznych, nie mają one pełni praw ich oficjalnego odpowiednika, m.in. nie mogą posłużyć do opłacenia należnego państwu podatku. Przykłady walut prywatnych powstałych w Niemczech, już po utworzeniu strefy euro i równolegle z euro funkcjonujących, to *chiemgauer*, waluta, która pojawiła się w 2003 r. w Bawarii, oraz *alto* i *hansemark*, które w latach 2006-2009 równolegle funkcjonowały w Hamburgu.

Najnowszą i zarazem wyróżniającą się globalnym, a nie lokalnym charakterem walutą prywatną w Niemczech jest bitcoin, który jest cyfrowym zapisem w zdecentralizowanej, szyfrowanej bazie danych dostępnej dla wszystkich użytkowników [Nakamoto 2008]. W 2013 r. uzyskał on status prywatnego środka płatniczego [Nestler 2013], ale nie został uznany za oficjalną walutę i tym samym nie został legalnym (prawnym) środkiem płatniczym. Jako pieniądz prywatny jest jedynie instrumentem finansowym, spełniającym wymogi jednostki rozliczeniowej, co w praktyce oznacza, że może być używany w prywatnych transakcjach między kontrahentami. Potraktowanie go jako instrumentu finansowego [Kreditwesengesetz... vom 9 September 1998, § 1 Absatz 11 Satz 1] i nadanie mu statusu „pieniądza prywatnego” pociągnęło za sobą konsekwencje prawne i podatkowe o skali i znaczeniu, których świadomości zapewne nie mieli nawet ci, którzy owe regulacje ustalali.

4. Regulacje podatkowe dotyczące osób fizycznych (konsumentów)

Bitcoin od wielu lat przestał być już tylko „innovacją” znaną wąskiemu gronu fascynatów, ale stał się, pomimo wirtualnego charakteru, rzeczywistym i znaczącym uczestnikiem życia społecznego i gospodarczego. Jako że nie wpisywał się w istniejące przepisy prawa, jego popularność i coraz częstsze wykorzystywanie do rozliczeń skłoniło władze Niemiec do uregulowania kwestii związanych z jego funkcjonowaniem. Pomimo ustanowienia odpowiednich przepisów transakcje związane z bitcoinem budzą wiele wątpliwości i sprawiają znaczne trudności interpretacyjne w wymiarze praktycznym.

Najwyraźniejsze i najczęściej podkreślane w światowej literaturze poświęconej bitcoinowi są niemieckie rozwiązania legislacyjne dotyczące opodatkowania dochodów uzyskanych z bitcoina podatkiem dochodowym od osób fizycznych (dotyczące „konsumentów” bitcoina). Zgodnie z nimi dochody z różnic między ceną zakupu a ceną odsprzedaży bitcoina wolne są od podatku dochodowego (*Einkommensteuer*) po okresie przetrzymywania dłuższym aniżeli 1 rok. Wydawałoby się, że sprawa jest prosta i nie powinna budzić żadnych wątpliwości. Jednak w praktyce, w przypadku transakcji prywatnych, nie ma możliwości wykazania lub udowodnienia, że posiadało się bitcoina krócej lub dłużej niż rok. Z punktu widzenia osób posiadających bitcoina istnieje niebezpieczeństwo, że organy podatkowe będą nakazywały udowodnić fakt, że przeprowadzone transakcje i zamiana na euro (w wyniku sprzedaży lub wykorzystania do rozliczeń) nastąpiła po rocznym okresie przetrzymywania. Jest to możliwe w przypadku przeprowadzania rozliczeń z udziałem pośredników (giełdy, kantory wymiany), ale w przypadku transakcji przeprowadzanych prywatnie, w związku z anonimowością bitcoina, nie będą oni w stanie tego zrobić.

Proste wydają się także zasady w przypadku, gdy osoba fizyczna „posiadała” bitcoina krócej aniżeli rok, w związku z tym, że:

- za bitcoina nabyła towar lub usługę – wówczas dochód z różnicy między ceną nabycia a ceny zbycia (przy zakupie towaru lub usługi) zobowiązana jest opodatkować w zeznaniu rocznym [*Einkommensteuergesetz... vom 8. October 2009, §22 Private Veräußerungsgeschäfte*], zgodnie ze stawką podatku, jaka go dotyczy (14%, 42%, 45%). Przewidziana została kwota wolna od opodatkowania w wysokości 600 EUR [Bergman 2014a], ale jeśli transakcja przekroczy wspomnianą wartość, wówczas podatek należy obliczyć od całej kwoty transakcji;
- bitcoina kupiła i sprzedała na giełdzie (transakcje spekulacyjne) – wówczas zobowiązana jest opodatkować dochód z różnicy między ceną nabycia a ceną zbycia.

W obu przypadkach dochód ze sprzedaży lub dochód pojawiający się w momencie wykorzystania bitcoina do rozliczeń powinien zostać odnotowany (zaewidencjonowany) i wprowadzony do zeznania rocznego, by zwiększyć podstawę naliczenia podatku¹.

¹ Oczywiście, można także rozliczyć stratę, jednak o nią nie można obniżyć dochodów z innych źródeł, za to można przenieść ją na lata następne i rozliczyć wraz z dochodami uzyskanymi w kolejnych latach.

Problematyczny w tym przypadku jest jednak fakt, że każdą transakcję należy zaewidencjonować, by można było ujawnić dochód do opodatkowania. Trudności dla podatnika pojawiają się na trzech płaszczyznach:

- ewidencjonowanie wielu transakcji – setek miesięcznie lub tysięcy rocznie w związku ze „zwykłym” prowadzeniem rozliczeń lub grą spekulacyjną na giełdach bitcoina;
- sposób wyceny bitcoina przy obliczania różnicy między zakupem a zbyciem – początkowo sposób ten nie był nawet zdefiniowany ustawowo [Bergman 2014b], a dopiero od 31.07.2014 r. obowiązująca stała się metoda FIFO [Einkommensteuergesetz... vom 31 Juli 2014, §23], podobnie jak przy papierach wartościowych lub rozliczaniu różnic kursowych walut;
- brak kursu referencyjnego, po jakim należy przeliczyć bitcoina na euro, i brak oficjalnych danych historycznych, które pozwoliłyby na obliczanie należnego zobowiązania podatkowego.

Znaczące dla podatnika są również transakcje, w których bitcoiny wykorzystane zostaną do nabycia papierów wartościowych udziałowych lub pożyczkowych. Dochody z takich transakcji podlegają opodatkowaniu podatkiem od zysków (dochodów) kapitałowych, wynoszącym 25% (*Abgeltungsteuer*). Występuje również czasowe zwolnienie podatkowe, które w tym przypadku wynosi 10 lat, a nie tylko rok, jak to ma miejsce w przypadku podatku dochodowego. Potencjalnych skutków i następstw tego zapisu na razie nie można ocenić, gdyż zbyt krótki jest jeszcze czas funkcjonowania bitcoina pod rządami nowych regulacji.

Opracowane przepisy dotyczą nie tylko bitcoina, ale także i innych kryptowalut. W ich przypadku, dla celów podatku dochodowego, również obowiązuje zasada związana z przetrzymywaniem dłużej lub krócej niż rok. Jednak rynek kryptowalut charakteryzuje się tym, że w 95% przypadków jednostką rozliczeniową jest bitcoin. Dla celów podatkowych należy więc kupno innej kryptowaluty przeliczyć na bitcoina, następnie z bitcoina na euro i dopiero w tej kwocie zaewidencjonować. Jeżeli nastąpi sprzedaż innej kryptowaluty (rozliczenie w bitcoinach), to dopiero po ponownym przeliczeniu na euro będzie można wykazać potencjalny dochód do opodatkowania. Zarówno brak kursu referencyjnego dla bitcoina, brak danych historycznych, jak i perturbacje z ewidencjonowaniem wielu transakcji również stanowią istotne źródło trudności dla podatników, którzy do rozliczeń wykorzystują inne niż bitcoin kryptowaluty.

Zupełnie inny status podatkowy mają osoby, które generują bitcoiny. Tzw. „kopacze” nie kupują bitcoinów, tylko je wydobywają (*minning*), a w rolę tę mogą się wcielać zarówno osoby fizyczne, jak i podmioty gospodarcze zajmujące się profesjonalnie tego typu działalnością. Przychód osiągnany jest w dniu wykopania²

² Kopanie bitcoinów (wydobywanie, generowanie) to udostępnianie mocy obliczeniowej komputera do rozwiązania zagadki kryptograficznej. Ze względu na popularność bitcoina do jego wykopywania konieczne jest zaangażowanie sprzętu o bardzo dużej mocy obliczeniowej, którego nabycie znacznie przekracza możliwości pojedynczych osób, dlatego zaczęły powstawać profesjonalne „kopalnie”.

bitcoina (cena nabycia) i jeśli posiadacz zbędzie bitcoiny przed upływem 1 roku, to całość przychodu będzie musiał ujawnić w zeznaniu rocznym. Dla osób fizycznych istnieje kwota wolna w wysokości 256 EUR, traktowana jako „poziom dla hobby-sty”, i możliwe jest zmniejszenie podstawy naliczenia podatku o koszty nabycia sprzętu do kopania i zużytej energii elektrycznej, co oczywiście należy odpowiednio udokumentować.

W przypadku osób fizycznych zajmujących się wydobywaniem bitcoina istniała niepewność co do konieczności objęcia tej działalności 19-procentowym podatkiem obrotowym (*Umsatzsteuergesetz*), jednak w ostatecznej interpretacji okazało się, że nie powinno mieć miejsca [*Umsatzsteuergesetz*... vom 21. Februar 2005, §4 Nummer 8 Buchstabe c].

5. Regulacje podatkowe dotyczące przedsiębiorców

Wśród podmiotów, których działalność gospodarcza powiązana jest z bitcoinem, można wyróżnić kilka grup:

- platformy wymiany, e-kantory, kantory wymiany, giełdy kryptowalut, operatorzy bitomatów itd. – to podmioty gospodarcze, których dochód z działalności opodatkowany jest w zależności od formy prawnej, ale w ich przypadku do zapłacenia występuje podatek obrotowy o stawce 19%;
- pośredniczące w dokonywaniu rozliczeń z wykorzystaniem bitcoina (instytucje rozliczeniowe: BitPay, SatoshiPay itp.)³ – firmy te, tuż po zaakceptowaniu płatności, zamieniają bitcoiny na euro, w związku z tym nie stają się ich „posiadaczami”, a dochód w prowadzonej działalności opodatkowany jest tak samo, jak w przypadku innej działalności;
- podmioty akceptujące płatności w bitcoinach (restauracje, sklepy internetowe itd.).

Trudności z opodatkowaniem pojawiają się w przypadku tej ostatniej grupy. Jeśli podmiot, który prowadzi działalność gospodarczą (restaurator, fryzjer, mechanik itd.), zatrzyma bitcoiny (nie wymieni ich od razu na euro), to jest zobowiązany do opodatkowania dochodu uzyskanego z różnicy między ceną nabycia a ceną odsprzedaży (oczywiście, fakt posiadania ich dłużej czy krócej niż rok nie ma w tym przypadku znaczenia, nie występuje bowiem jako osoba fizyczna). Problem ewidencjonowania takich transakcji jest tu wyraźniejszy niż w przypadku osób fizycznych, gdyż odpowiednio większa jest ich skala. I wyraźniejszy jest tu także problem związany z brakiem oficjalnego, referencyjnego kursu do rozliczeń (przy obliczaniu miesięcznych zaliczek na podatek dochodowy).

W przypadku podmiotów gospodarczych istotna była kwestia opodatkowania (lub nie) podatkiem VAT transakcji związanych z bitcoinem. Problematyka ta dość długo była przedmiotem dyskusji dotyczących interpretacji unijnej dyrektywy doty-

³ W Polsce takim procesorem płatności jest spółka InPay.pl (<https://inpay.pl>).

czącej podatku VAT. W myśl art. 135 ust. 1 lit. e Dyrektywy VAT [Dyrektywa 2006/112/WE], państwa członkowskie zwalniają „transakcje, łącznie z pośrednictwem, dotyczące walut, banknotów i monet używanych jako prawny środek płatniczy, z wyłączeniem banknotów i monet będących przedmiotami kolekcjonerskimi, za które uważa się monety ze złota, srebra lub innych metali, jak również banknoty, które nie są zwykle używane jako prawny środek płatniczy lub które przedstawiają wartość numizmatyczną”. Jednak zarówno sprzedaż, jak i kupno bitcoinów od osób fizycznych i firm z doliczeniem marży według regulatorów w naturalny sposób wiązała takie transakcje z opodatkowaniem podatkiem VAT i takie podejście obowiązywało w wielu krajach⁴. Dopiero orzeczenie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 22 października 2015 r. rozwiązało wszelkie wątpliwości, gdyż zgodnie z nim na terytorium Unii Europejskiej „transakcje polegające na wymianie waluty tradycyjnej na walutę wirtualną bitcoin, i odwrotnie, dokonywane za zapłatą kwoty marży, którą stanowi różnica pomiędzy ceną, po której jest nabywana, a ceną, po jakiej jest sprzedawana, stanowią odpłatne świadczenie usług”, a usługi takie są zwolnione od podatku na mocy wspomnianej dyrektywy [Orzeczenie... 2015].

6. Regulacje towarzyszące, dotyczące podmiotów uczestniczących w obrocie bitcoinami

Według badań przeprowadzonych w okresie lipiec-sierpień 2016 r. ok. 80% Niemców zna bitcoina, a sam bitcoin (lub inne waluty wirtualne) coraz częściej wykorzystywany jest jako środek płatniczy. Wprawdzie wciąż dominują tradycyjne formy rozliczeń, to aż 5% badanych wskazało, że do ich przeprowadzania także wykorzystuje kryptowaluty [Consulting.de, 2016]. Wzrastająca popularność bitcoina spowodowała, że oprócz podatkowych aspektów uregulowane zostały także kwestie związane z podmiotami zajmującymi się obrotem bitcoinem.

Komercyjny handel bitcoinem wymaga licencji wydawanej przez niemiecki nadzór nad rynkiem finansowym (BaFin) i podlega regulacjom rynku finansowego. Firmy zajmujące się obrotem bitcoinami (platformy wymiany, e-kantory, operatorzy bitomatów itd.) stały się elementem infrastruktury sektora finansowego. Z racji tego, że według prawa są one uznawane za przedsiębiorstwa świadczące usługi finansowe, minimalna wysokość kapitału zakładowego ustalona została na poziomie 730 000 EUR (dla porównania w Polsce, by założyć platformę wymiany bitcoinów, wystarczy kapitał zakładowy w wysokości 5000 zł), wymagany jest wiarygodny i szczegółowy biznes plan oraz odpowiednie kwalifikacje osób zarządzających. Fir-

⁴ Także zdaniem polskich organów sprzedaż bitcoina, jako odpłatnego świadczenia usług, nie spełniała przesłanek opisanych w art. 43 ust. 1 pkt 7 ustawy o podatku od towarów i usług [Ustawa z 11 marca 2004] i nie można było takich transakcji zaliczyć do usług finansowych z VAT zwolnionych. Pomimo ewidentnego charakteru nowoczesnej transakcji walutowej obrót bitcoinami uznawany był za zwykłą usługę elektroniczną.

ma taka zobowiązana jest także do wdrożenia mechanizmów zapobiegających praniu brudnych pieniędzy oraz ma obowiązek regularnego przedstawiania swej sprawozdawczości na rzecz BaFin [Haczyk 2013]. Zaletą uzyskania licencji BaFin jest możliwość prowadzenia działalności w innych państwach Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Oczywiście, firmy prowadzące działalność giełdową nie tylko powinny gromadzić dane klientów, ale również udostępniać je władzom w przypadku podejrzeń przestępstwa.

7. Wnioski dla Polski

Decyzję władz niemieckich o uznaniu bitcoina za pieniądz prywatny należy potraktować raczej jako dążenie do objęcia kontrolą i opodatkowaniem tego rynku aniżeli działania promujące rozwój kryptowalut. Podobne dążenia mogą mieć polskie władze, a niemieckie rozwiązania można wykorzystać jako wzór do naśladowania, przy czym cenniejszy jest aspekt dotyczący tego, co można poprawić i do czego należy się przygotować.

O ile podmioty prowadzące zorganizowaną działalność w zakresie obrotu bitcoinami mają świadomość, co i jak opodatkować (co nie znaczy, że nie istnieją trudności interpretacyjne), tak w przypadku osób fizycznych (konsumentów) pojawiają się liczne wątpliwości dotyczące rozumienia i stosowania odpowiednich przepisów. Najbardziej pożądanym rozwiązaniem byłoby przygotowanie kompleksowych regulacji, które w pełni obejmowałyby wszystkie podatkowe i pozapodatkowe aspekty związane z funkcjonowaniem bitcoina. „Oficjalne” uznanie bitcoina spowodowałoby także, że dochody z giełdowej spekulacji na bitcoinie, w której uczestniczy co najmniej kilkaset tysięcy Polaków, mogłyby zostać opodatkowane według znanych reguł i zasad, a nie według zróżnicowanych interpretacji podatkowych⁵.

Ze względów podatkowych konieczne jest ustanowienie kursu referencyjnego bitcoina i wyznaczenie podmiotu, który będzie go ustalał i podawał do publicznej wiadomości (odpowiednik z rynku walutowego – „średni kurs NBP z dnia...”). Można wprowadzić na bieżąco pobierać kurs z jednej z wybranych giełd bitcoina, jednak giełd takich w Polsce funkcjonuje kilka, a kursy mogą się różnić. Podawana wycena ma głównie charakter bieżący, a więc konieczne jest także gromadzenie oficjalnych danych historycznych, co ma istotne znaczenie przy dokonywaniu rozliczeń podatkowych dotyczących okresów przeszłych. Zastępczym rozwiązaniem jest korzystanie ze strony blockchain.info [Blockchain.info 2017], gdzie można znaleźć kurs bitcoina od początku jego notowań (od 1.03.2009 r.), jednak notowania te są wyrażone w USD, co wiąże z koniecznością przeliczania ich na złote polskie.

⁵ Pierwsze indywidualne interpretacje podatkowe nakazywały traktować przychód ze sprzedaży bitcoinów jako przychód z kapitałów pieniężnych (19% podatek od dochodów kapitałowych), a dopiero kolejne jako przychód z praw majątkowych (podatek dochodowy wg skali).

Dla Polski nie będzie miało aż tak istotnego znaczenia zastosowanie metody obliczania różnic między ceną pozyskania bitcoina a ceną jego zbycia, nie ma bowiem żadnego zwolnienia podatkowego w przypadku przetrzymywania dłużej niż jeden rok (jak w przypadku niemieckich rozwiązań). Dla porządku jednak wskazane byłoby, aby jednoznacznie ustalić właściwą metodę, by ujednoczyć kwestie związane z naliczaniem zobowiązania podatkowego.

W związku z możliwością dokonywania dziesiątek transakcji dziennie, a tysiący w skali roku istotnym elementem, który przyczyniłby się do rozwoju bitcoina, jego większej akceptacji i ułatwiał codzienne posługiwanie się nim, byłoby przygotowanie aplikacji, która „sama” wyliczałaby podatki. Aplikacja powiązana byłaby z portfelem użytkownika (lub kilkoma portfelami) i dzięki niemu automatycznie (po dokonaniu różnego rodzaju transakcji) następowałoby obliczenie zobowiązania podatkowego. Umożliwiłoby to również bieżące śledzenie wszystkich transakcji, ale najistotniejszy byłby stan na koniec roku, który należałoby przenieść do zeznania rocznego. Dostęp do aplikacji musieliby mieć zarówno konsumenci, jak i podmioty wykorzystujące bitcoina w działalności zawodowej. Oczywiście, to nie rząd lub władze miałyby taką aplikację przygotować, lecz zwolennicy bitcoina, dostrzegając w tym pomysłu szansę na jego spopularyzowanie wśród szerszego grona użytkowników.

Prowadzenie transakcji z wykorzystaniem giełd, kantorów i innych pośredników pozwala na uzyskanie „śladu” ich przeprowadzenia, a posiadane dokumenty (wydruk potwierdzenia przelewu z konta uczestnika na konto giełdy) jednoznacznie mogą potwierdzać zakup bitcoinów (liczbę, cenę zakupu itp.) i stanowić podstawę do zaliczenia wydatków na nabycie bitcoinów do kosztów uzyskania przychodu. Elementy te są niezbędne do obliczenia zobowiązania podatkowego. Jednak specyfika transakcji prywatnych (bez pośrednictwa giełd) powoduje, że nie jest możliwe pozyskanie dokumentów określających dane stron (transakcje są anonimowe) i ten obszar zawsze pozostanie „szarą strefą” i poza kontrolą państwa, jak i organów podatkowych. Z czym należy się liczyć i co należy uwzględnić. Rozwiązaniem, które pozwoliłoby na pewne *status quo*, byłoby ustanowienie „znaczącej” kwoty wolnej od podatku (np. jako krotność przeciętnego wynagrodzenia), dzięki czemu podatnicy nie byłiby narażeni na uciążliwe i długotrwałe procedury wyjaśniające.

Kompleksowe uregulowanie kwestii związanych z bitcoinem powinno chronić osoby korzystające z walut wirtualnych, dlatego przepisy nie tylko powinny skupiać się na podatkach czy zapobieganiu praniu brudnych pieniędzy, ale także objąć ogólne zasady dotyczące funkcjonowania rynku bitcoinowego. Licencjonowanie podmiotów prowadzących działalność opartą o kryptowaluty oraz powołanie organizacji samorządowej ich zrzeszającej, celem wyzwolenia mechanizmów samoregulacji rynku (dyscypliny rynkowej), umożliwiłoby osiągnięcie większej jego przejrzystości oraz zwiększyło ochronę jego uczestników.

8. Zakończenie

Wydawałoby się, że niemieckie rozwiązanie polegające na prostym rozszerzeniu definicji waluty (w tym samym kierunku poszły także regulacje włoskie i szwajcarskie) pozwoli wyzbyć się wątpliwości i niejasności w obrębie opodatkowania specyficznego pieniądza prywatnego, jakim jest bitcoin. Tak się jednak nie stało. Podobnie jest w innych krajach Unii Europejskiej. Wprowadzają one własne rozwiązania, często z sobą niekompatybilne, a nawet sprzeczne, pomimo że działalność związana z bitcoinem z natury rzeczy ma charakter globalny. Docelowe opracowanie unijnej dyrektywy, w której nastąpiłaby harmonizacja narodowych regulacji i wypracowanie wspólnego, unijnego stanowiska (nie tylko w kwestiach podatkowych), zwiększyłoby bezpieczeństwo użytkowników bitcoina i przyczyniłoby się do jego dalszego rozwoju, uzupełniając tym samym paletę nowoczesnych sposobów dokonywania płatności.

Wszelkie przepisy i unormowania nie wpisują się wprawdzie w podstawowe idee bitcoina, a wręcz się z nimi kłóć (anonimowość transakcji, brak pośredników), mają jednak uregulować status podatkowy bitcoina, zapewnić większe bezpieczeństwo klientom oraz pozwolić unikać sytuacji, w których upadłości giełd (MtGox – Japonia, Bitcurex – Polska) narażają na straty klientów i negatywnie odbijają się na wizerunku kryptowalut.

Wirtualny pieniądz prywatny może być substytutem pieniądza, który krąży w obiegu w swej fizycznej lub elektronicznej postaci, czego wyraz dały niemieckie regulacje, nadając mu status „pieniądza prywatnego”. Jednak nawet oficjalne uznanie i usankcjonowanie prawne bitcoina jako jednostki rozliczeniowej długo jeszcze nie uczyni z niego następcy tradycyjnego systemu walutowego. Jako uniwersalna waluta Internetu staje się on doskonałym uzupełnieniem systemu tradycyjnego, a jej funkcjonowanie zależne jest przede wszystkim od samych członków wspólnoty bitcoinowej. Tworzy to zupełnie nową jakość dla walut prywatnych, które z poziomu lokalnego przeniosły się na poziom globalny.

Literatura

- Bergman C., 2014a, *Steuern für Bitcoins*, <https://bitcoinblog.de/2014/01/06/steuern-fuer-bitcoins/> (22.03.2017).
- Bergman C., 2014b, *Steuern für Bitcoins: Keine gesetzliche Grundlage für Fifo-Zwang*, <https://bitcoinblog.de/2014/04/30/steuern-keine-gesetzliche-grundlage-fur-fifo-zwang> (22.03.2017).
- Blockchain.info, 2017, *Market price*, <https://blockchain.info/pl/charts/market-price?timespan=all> (24.02.2017).
- Coinmarketcap, 2017, *Crypto-Currency Market Capitalizations*, <https://coinmarketcap.com> (30.03.2017).
- Consulting.de, 2016, *Kryptowährungen bieten großes Entwicklungspotenzial*, <http://www.consulting.de/nachrichten/alle-nachrichten/consulting/kryptowaehrungen-bieten-grosses-entwicklungspotenzial> (12.03.2017).

- Dyrektywa 2006/112/WE Rady z 28 listopada 11.2006 r. w sprawie wspólnego systemu podatku od wartości dodanej.
- Einkommensteuergesetz (EStG) in der Fassung der Bekanntmachung vom 8. Oktober 2009 (BGBl. I S. 3366, 3862).
- Einkommensteuergesetz (EStG) n.F. in der am 31.07.2014 geltenden Fassung durch Artikel 2 G. v. 25.07.2014 (BGBl. I S. 1266).
- Encyklopedia Gutenberga, *Pieniądz prywatny*, <http://www.gutenberg.czyz.org/word,63029> (22.02.2017).
- Encyklopedia PWN, *Pieniądz*, <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/3956789/pieniazd.html> (21.02.2017).
- Gesetz über die Deutsche Bundesbank vom 22. Oktober 1992 (BGBl. I S. 1782).
- Haczyk D., 2013, *Niemcy uznały Bitcoin*, Cyfrowa Ekonomia, <http://cyfrowaekonomia.pl/niemcy-uznaly-bitcoin> (23.01.2017).
- Kreditwesengesetz (KWG) In der Fassung der Bekanntmachung vom 9. September 1998 (BGBl. I S. 2776).
- Nakamoto S., 2008, *Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System*, <http://bitcoin.org/bitcoin.pdf>.
- Nestler F., *Deutschland erkennt Bitcoins als privates Geld an*, Frankfurter Allgemeine Zeitung, <http://www.faz.net/aktuell/finanzen/devisen-rohstoffe/digitale-waehrung-deutschland-erkennt-bitcoins-als-privates-geld-an-12535059.html> (23.01.2013).
- Orzeczenie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 22 października 2015 r., sygn. C-264/14.
- Umsatzsteuergesetz (UStG) in der Fassung der Bekanntmachung vom 21. Februar 2005 (BGBl. I S. 386).
- Ustawa z 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług, Dz.U. 2016, poz. 710.